

ULF-RAPPORT NR. 3

Rapport

Sprida forskning: Strategier för spridning av praktknära och undervisningsutvecklande kunskaper, erfarenheter och forskning inom ramen för ULF

Johan Sandahl, Camilla Gåfväls, Jessica Berggren, Larissa Mickwitz

Sprida forskning: Strategier för spridning av praktknära och undervisningsutvecklande kunskaper, erfarenheter och forskning inom ramen för ULF

Innehållsförteckning

1. BAKGRUND OCH UPPDRAG	3
UPPDRAG	3
RAPPORTENS DISPOSITION.....	3
2. TEXTGENRER I PRAKTIKNÄRA FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSPROJEKT	4
FYRA FÖRESLAGNA GENRER	4
MÖJLIGA PLATTFORMAR	6
3. TEMAN I PRAKTIKNÄRA FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSPROJEKT	6
4. AVSLUTNING: UTMANINGAR OCH STÄLLNINGSTAGANDEN I RELATION TILL EN SPRIDNINGSPLATTFORM.....	7
UTMANINGAR.....	7
STÄLLNINGSTAGANDEN	8
REFERENSER	9

1. Bakgrund och uppdrag

De senaste tio åren har praktikinära forskning blivit en allt mer framträdande del av det större utbildningsvetenskapliga fältet. Det som särskiljer denna typ av forskning är att den fokuserar på professionsutvecklande frågeställningar där forskare och verksamma lärare *tillsammans* studerar och analyserar *gemensamma* intresseområden. Grundidén är att forskningsresultaten ska utgöra en kunskapsbas för lärarprofessionen i frågor som rör ämnesundervisning och andra centrala frågor i lärares arbete. För att uppfylla målen med ett professionsförankrat forsknings- och utvecklingsarbete har flera satsningar gjorts inte minst den så kallade ULF-verksamheten (Utveckling-Forskning-Lärande) där en försöksverksamhet pågått sedan 2017. Denna förväntas bli permanent från och med 2025 (se <https://www.ulfavtal.se/>).

En central utmaning i praktikinära forskning generellt, och specifikt i relation till ULF, är spridning av forskningsresultat till verksamma lärare. Den lärare som är intresserad av att läsa om specifika forskningsresultat måste dels navigera i forskningsvärldens flora av tidskrifter och dels försöka identifiera plattformar där undervisningsutvecklande och klassrumsnära forsknings- och utvecklingsverksamhet redovisar eller presenterar sitt arbete. Redogörelserna i verksamhetsberättelserna inom ULF-försöksverksamheten saknar inte relevanta publikationer, men utmaningen är att få tillgång till dem som verksamma lärare. Samma utmaning är också gällande för lärarutbildningarna där lärarutbildare i många fall saknar relevanta plattformar med material som kan användas i undervisningen.

Uppdrag

Inom ramen för den lokala samordningsgruppen för ULF knuten till Stockholms universitet och STLS har frågan om spridning av forskningsresultat diskuterats flertalet gånger. Under hösten 2023 bildades en arbetsgrupp inom samordningsgruppen bestående av Johan Sandahl (Stockholms universitet, vetenskaplig ledare för STLS), Camilla Gåfvells (Konstfack, nätverksledare i STLS), Jessica Berggren (Stockholms stad, nätverksledare i STLS) samt Larissa Mickwitz (ledamot i den lokala samordningsgruppen för Stockholms universitets räkning). Gruppens uppdrag var att ta fram några tänkbara strategier för kunskapsspridning. Gruppens arbete har inte på förhand styrts av en enskild frågeställning, utan har primärt utgått från de erfarenheter som finns inom ramen för STLS och de olika former av redovisningar av forsknings- och utvecklingsprojekt som gjorts. Arbetet har också innefattat att diskutera spridning av forskning inom ramen för redan befintliga processer hos huvudmännen. Följande frågeställningar har formats i arbetet:

1. Vilka texter¹ är intressanta att sprida och på vilken sorts plattform?
2. Med vilken tematik ska texterna presenteras för verksamma i skolan?
3. Vilka särskilda utmaningar och ställningstaganden behöver beaktas i skapandet av en plattform?

Rapportens disposition

I denna rapport kommer arbetsgruppen att redogöra för överväganden och svar i relation till frågeställningarna. Rapportens delkapitel svarar mot de olika frågeställningarna.

¹ Med texter menas här det som kan, och brukar, beskrivas som "det vidgade textbegreppet" där också bild, film och ljud anses som text.

2. Textgenrer i praktknära forsknings- och utvecklingsprojekt

En central fråga rör vilka slags angelägna texter som är centrala att sprida till verksamma lärare. En given textgenre i detta sammanhang är forskningsartiklar i *peer-review* tidskrifter och avhandlingsarbeten. Denna genre är dock utmanande eftersom tidigare undersökningar visar att lärare i många fall inte väljer att läsa originalforskningsartiklar (Cain 2017; Skolforskningsinstitutet, 2022) och att ett sådant användande kan kräva omfattande arbete för att transformera innehållet till något användbart (Cain, 2015). Skolforskningsinstitutets (2022, s. 11-13) slutsats är att lärare i högre utsträckning använder sig av vad de kallar ”litteratur om forskning” vilket är bearbetningar av de ursprungliga forskningspublikationerna, exempelvis artiklar i fackpress eller andra populärvetenskapliga publikationer. Vi menar dock att det är viktigt att sprida originalartiklar till verksamma lärare och att läraranvändningen av dessa är en utmaning som måste mötas separat.

Skolforskningsinstitutets genre ”litteratur om forskning” beskriver i vår förståelse i huvudsak journalistiska sammanfattningar i exempelvis lärarpress eller forskningsrelaterade plattformar som Skolporten. I våra diskussioner har vi identifierat fyra genrer som intressanta former för lärare att ta del av. Gemensamt för dessa genrer är att de i möjligaste mån är skrivna av forskare och lärare i samverkan.

Fyra föreslagna genrer

1. Forskningsartiklar

Med forskningsartiklar menar vi de originalartiklar som gått igenom sedvanlig *peer-review*-process. Arbetsgruppen har inte bestämt några kriterier för vilka artiklar som ska ses som intressanta i detta sammanhang, men det kan komma att bli viktigt med ett urvalsförfarande då forskningsartiklar i olika utsträckning primärt kan vända sig mot forskarsamhället (se vidare under utmaningar i kapitel 4).

2. Utvecklingsartiklar

Med utvecklingsartiklar avses här artiklar som primärt är skrivna för lärare och som på olika sätt redovisar resultat eller reflektioner från praktknära och undervisnings-utvecklande forskningsprojekt. Denna typ av artiklar genomgår alltså inte sedvanligt *peer-review*-förfarande, men har föregåtts av redaktionellt arbete. Här kan exempelvis två tidskrifter lyftas fram som exempel: ATENA didaktik och SO-didaktik. Båda dessa vänder sig primärt till lärare och har texter som är skrivna av lärare och/eller forskare. Flertalet av texterna rapporterar från praktknära projekt och ger kvalificerade reflektioner om hur undervisningen behöver tackla olika former av undervisningsutmaningar (se t.ex. Stolpe, 2022; Andersson & Ahlgren, 2023). En utmaning med denna form av texter är att många ämnesområden saknar tidskrifter eller plattformar som erbjuder denna form av redaktionell insats (se vidare under utmaningar i kapitel 4).

3. Lektionsexempel

Lektionsexempel är en tredje form av genre som vi ser som möjlig att sprida. Viktigt är dock att dessa är produkter som är kopplade till de forskningsprojekt som genomförts och som därmed kan beskrivas i termer av beprövad erfarenhet. Denna typ av texter behöver alltså vara mer grundade än att de enbart är beskrivningar av lektionssidéer från erfarna lärare. Ett exempel kan ges från det tidigare

Skolforskningsprojektet ”Enquiry i SO-undervisningen: frågedrivna och elevaktiva modeller” där lärare prövat ut lektioner inom projektverksamheten (se t.ex. SO-didaktik, 2024 samt Britton & Johannson, 2022). Också i denna genre kommer redaktionellt arbete samt kriterier för inklusion/exklusion att behövas (se vidare under utmaningar i kapitel 4).

4. Rapporter

Den fjärde och sista genren är lite annorlunda än de andra tre, eftersom de senare inte nödvändigtvis rapporterar från enskilda projekt. Det kan här istället, i den fjärde och sista genren, röra sig om olika former av texter som är intressanta att ta del av i relation till praktiktäna och undervisningsutvecklande forskning, exempelvis för att lära sig mer om ULF-projekt och hur dessa kommer till. Inom STLS har ju exempelvis ett sådant rapportunderlag publicerats kring ett kartläggningsredskap om undervisningsutmaningar (Eriksson et al., 2022) men här är också exempelvis ovanstående rapport från Skolforskningsinstitutet ett gott exempel på rapporter som kan vara av intresse för verksamma lärare.

De fyra genrerna kan illustreras på följande vis:

Figur 1: De fyra genrer som arbetsgruppen föreslår. Forskningsartiklar, undervisningsartiklar och lektionsexempel ska idealiskt sett arbetas fram i samverkan mellan forskare och lärare som deltagit i olika former av praktiktäna och undervisningsutvecklande forskningsprojekt.

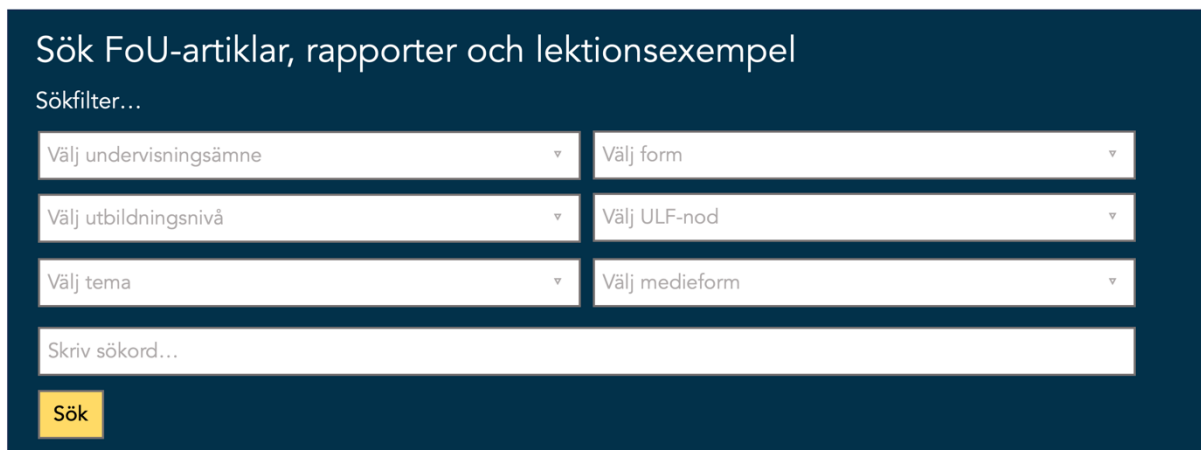
Viktigt i sammanhanget är att återigen påpeka att författandet av forskningsartiklar, utvecklingsartiklar och lektionsexempel idealt sett skrivs tillsammans i den grupp av lärare och forskare som varit delaktiga i projektet; även om olika deltagare kan ha ett skiftande ansvar att skriva de enskilda texterna. Idealt vore också om ett forskningsprojekt kunde producera samtliga genrer för att på det sättet erbjuda lärare ett paket kring det som projektet fokuserat i undervisningen.

Möjliga plattformar

Texterna som beskrivs ovan bör samlas på en gemensam plattform som är lättillgänglig för verksamma lärare och som kan spridas internt i huvudmännens egna forum, som riktar sig till respektive huvudmans lärare. Tekniskt sett torde detta vara relativt enkelt att lösa, men det finns utmaningar i att skapa en sådan – särskilt i termer av ägandeskap, redaktionellt arbete samt urvalsfunktioner. Dessa utmaningar adresseras i den avslutande delen av denna rapport.

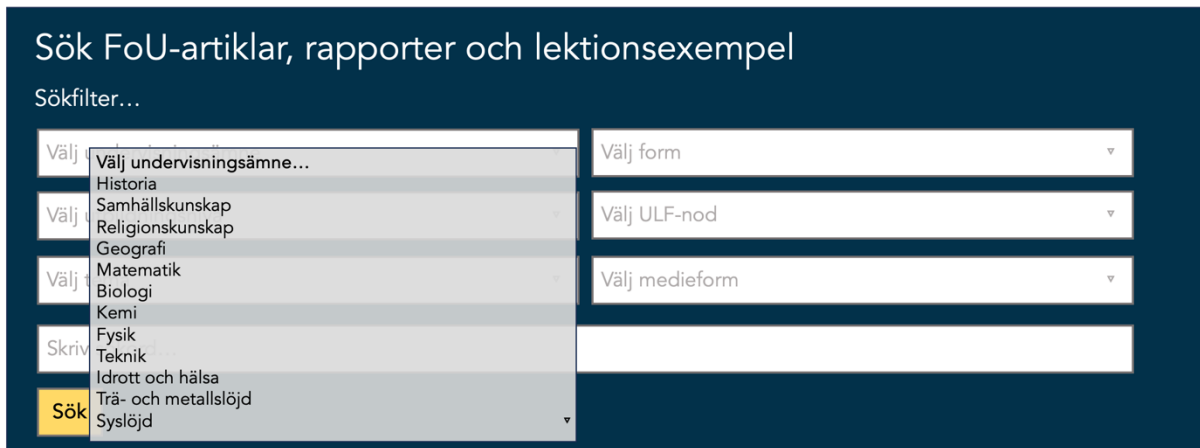
3. Teman i praktiktäna forsknings- och utvecklingsprojekt

En annan central fråga i relation till spridning är med vilken tematik som de olika textgenrerna ska presenteras. STLS är genomgående en ämnesdidaktisk miljö där skolämnen är den mest naturliga tematiken att utgå ifrån. Detta är emellertid inte en genomgående tematik i andra ULF-miljöer och flera projekt inom STLS har historiskt sett varit ämnesövergripande/tvärvetenskapliga. Arbetsgruppens slutsats är att det inte finns någon anledning att välja *en* särskild tematik utan att en plattform kan erbjuda användaren att göra sina egna sökningar på en tänkt webbplats. Här kan till exempel en amerikansk sajt för lektionsupplägg vara en modellbild för hur det kan tänkas se ut rent tekniskt. Den sida vi refererar till här är webbplats för ett större nationellt projekt i USA kring så kallad *Inquiry* (C3 Teachers, 2024). Nedan illustreras hur en svensk webbplats skulle kunna se ut.

Figur 2: En tänkt sökruta för att hitta FoU-artiklar, lektionsexempel och rapporter på en tänkt webbplats. Användaren kan här själv välja vilka sökfiter som ska användas. Sökrutan ska ses som ett exempel, och inte förslag, på hur det kan se ut på en färdig webbplats.

I Figur 2 framgår några av de filter som arbetsgruppen ser som möjliga. Här kan alltså användaren välja att söka på undervisningsämne, utbildningsnivå (t.ex. förskola, F-3, 4-6, 7-9 och gymnasiet). Här finns också möjlighet att välja olika former av medier (texter, poddar, video, etcetera) samt begränsa sig till vissa ULF-noder om sajten skulle bli nationell. En annan viktig sökfunktion är teman som öppnar för andra typer av praktiktäna forskning som kanske inte primärt är relaterad till ämnesundervisning (exempelvis motivation), men också för mer tvärgående ämnesområden såsom hållbar utveckling, bedömning, återkoppling eller digitalt lärande. Tematiken är också viktig eftersom den kan sammanfalla väl med huvudmännens övergripande utvecklingsarbete kring generella utmaningar för skolorna. I Figur 3 nedan visas hur sökfunktionen ser ut under rutan undervisningsämne.

Figur 3: Förslagen som kommer fram under filtret undervisningsämne. Dessa kommer förmodligen att växa fram organiskt när det fylls på med material. En viktig fråga som behöver adresseras är den om nyckelord.

Sammanfattningsvis är det alltså arbetsgruppens slutsats att en tänkt plattform bör ha många olika ingångar, som bjuder in användaren att söka på egen hand. Plattformen kan dock pusha för särskilt material. Oavsett kommer en hel del kontinuerligt arbete krävas.

4. Avslutning: Utmaningar och ställningstaganden i relation till en spridningsplattform

Arbetsgruppen menar att det är angeläget att en spridningsplattform skapas för att se till att praktiktäna och undervisningsutvecklande forskning når lärare och *används*. I denna rapport ges några förslag på vilka genrer som kan vara lockande för aktiva lärare att läsa samt förslag på olika typer av teman som kan styra urvalet som lärare möter på plattformen. Arbetet med en sådan plattform kommer dock att vara utmanande på olika plan. Nedan listas några av de utmaningar som arbetsgruppen identifierat.

Utmaningar

En *första* utmaning rör urval av vilka FoU-artiklar och lektionsexempel som ska inkluderas i en tänkt plattform. Utmaningarna kan här vara olika i termer av vilken genre som diskuteras:

- **Forskningsartiklar:** Det är tänkbart att vetenskapliga artiklar kan vara mer teoretiska till sin natur och adressera centrala forskningsproblem som inte nödvändigtvis är intressanta för lärare. Här behövs någon form av *urvalsförfarande* vilket kräver kompetent arbetskraft som utgör någon form av redaktion.
- **Utvecklingsartiklar:** I fallet med dessa är det tänkbart att det bör finnas en slags miniminivå avseende dels vad artiklarna ska adressera och dels vilken kvalitet som artiklarna bör ha för att kunna publiceras. I vissa fall finns redaktionell kraft bakom publiceringen (ex. ATENA didaktik och SO-didaktik) medan det inom andra ämnesområden saknas. Även här behövs ett urvalsförfarande. Dels i relation till relevans, dels i relation till kvalitet.
- **Lektionsexempel:** Utmaningen med lektionsexempel är liknande som i fallet med utvecklingsartiklar, det vill säga att det i många fall saknas andra plattformar. De som finns tillgängliga i nuläget är ofta helt utan redaktionellt arbete eller filter för urval. Även här behövs alltså ett urvalsförfarande. Dels i relation till relevans, dels i relation till kvalitet.

En *andra* utmaning rör publikationskanaler och formalia i relation till de produkter som ska lyftas fram. Forskningsartiklar har en given hemvist i de tidskrifter de publiceras i. Detta är dock inte fallet med utvecklingsartiklar och lektionsplaneringar där många teman och undervisningsämnen saknar externa plattformar. Om en tänkt plattform ska fungera som något mer än en länksamling kommer det behövas redaktionell kraft. Detta gäller inte minst formalia för exempelvis lektionsexempel, som bör följa samma form för att underlätta arbetet.

En *tredje* utmaning är kopplad till form, men också till utmaningen kring att lärare i många fall väljer att läsa *om* forskning snarare än att engagera sig i den på ett mer djupgående sätt. Om produkterna ska användas mer aktivt är det möjligt att en del produkter (ex. forskningsartiklar) kan behöva ha ett medföljande material som leder lärarna in i att använda forskningen för att utveckla sin undervisning.

En *fjärde* och sista utmaning är frågan om på vilken nivå en tänkt plattform ska lanseras. Här går det att tänka lokalt, regionalt eller nationellt. Med tanke på ULF-verksamhetens nationella karaktär menar arbetsgruppen att det är rimligt att tänka nationellt.

Ställningstaganden

Utifrån utmaningarna ovan avslutar vi här med några ställningstaganden som bör diskuteras vidare.

- **Bör en sajt bara vara en länksamling till forskning eller en aktivt driven sida med redaktionell kraft?**

Arbetsgruppen har i sitt arbete föreslagit olika genrer för texter där framförallt lektionsplaneringar, men i vissa fall också utvecklingsartiklar, kommer att kräva en ganska stor redaktionell kapacitet. Detta gäller först och främst urval, men ofrånkomligen också redaktionellt arbete för att säkerställa kvalitet i de texter som ska beredas plats på en tänkt plattform. Tänkbart är att en eventuell plattform skulle kunna vara bara en länksamling, men det är arbetsgruppens mening att det skulle göra arbetet med lektionsexempel svårt då det idag saknas sådana redaktioner externt. Det kommer också att göra användbarheten mindre uppenbar. Här behövs ställningstaganden kring vilken form av redaktionell kraft som behövs och hur en sådan infrastruktur i så fall ska byggas.

- **Bör en sajt vara lokal, regional eller nationell?**

ULF är en nationell satsning, men det är tänkbart att en sajt kan växa fram lokalt, exempelvis inom ramen för STLS eller mer regionalt inom ramen för Huvudstadsnoden. Här behövs alltså ett ställningstagande kring hur arbetet ska tas vidare. Om arbetet ska inledas mer nationellt krävs diskussioner i ULF-O samt samråd mellan exempelvis skolmyndigheterna, som enligt uppgift arbetar med liknande tankar kring att sprida praktisknära och undervisningsutvecklande forskning. Också här blir frågan om infrastruktur viktig.

Arbetsgruppens rekommendation är att gå vidare med detta på nationell nivå och att en redaktionell kraft prioriteras. Det viktigaste skälet till dessa ställningstaganden är spridningseffekt samt användbarhet för lärare.

Referenser

- Andersson, G., & Ahlgren, M. (2023). Planetära gränser och ekonomi. Att utveckla elevers systemförståelse där hållbarhet fokuseras. *SO-didaktik*, 13, 16-26. https://issuu.com/so-didaktik/docs/so-didaktik_nummer_13
- Britton, T., & Johansson, M. (2022). Frågedriven undervisning - en planerings och undervisningsmodell med exempel från religionskunskap. *SO-didaktik*, 11, 8-21. https://issuu.com/so-didaktik/docs/so-didaktik_nummer_11
- C3 Teachers (2024). *The Inquiry Design Model*. <https://c3teachers.org/> Besökt 2024-01-03.
- Cain, T. (2015). Teachers' engagement with published research: Addressing the knowledge problem. *The curriculum journal*, 26(3), 488–509. <https://doi.org/10.1080/09585176.2015.1020820>
- Cain, T. (2017). Denial, opposition, rejection or dissent: why do teachers contest research evidence? *Research Papers in Education*, 32(5), 611–625. <https://doi.org/10.1080/02671522.2016.1225807>
- Eriksson, I., Björnhammer, S., & Jägerskog, A-S. (2022). *Utprovning av ett kartläggningsredskap för identifiering av undervisningsutmaningar*. Stockholm Teaching and Learning Studies, ULF-rapport nr. 2. Stockholms universitet. https://www.su.se/polopoly_fs/1.624422.1663061497!/menu/standard/file/ulf-rapport-kartlaggningsprojektet-slutlig.pdf
- Skolforskningsinstitutet (2022). Erfarenheter av att använda forskning för undervisning – tillvägagångssätt, möjligheter och utmaningar. Skolforskningsinstitutet fördjupar 2022:01. Solna: Skolforskningsinstitutet.
- SO-didaktik (2024). *Nätverk för frågedriven undervisning*. <https://www.so-didaktik.se/natverkforfragedrivenundervisning> Besökt 2024-01-03.
- Stolpe, K. (2022). Att sätta ord på elevers kunnande i teknik. *ATENA didaktik*, 4(1). <https://doi.org/10.3384/atena.2022.4217>